Godina II. — Broj 448.

CIJENA LISTU: U predplati za čitavu godinu K 32·—, za polugodište K 16·—, tromjesečno K 8·—, mjesečno K 3·—, u maloprodaji 10 helera. — OGLASI primaju se u upravi lista trg Custoza broj 1, te se računaju po 30 helera za prostor visok 4 milimetara i dug 8 cm.

HRVATSKI LIST

Izlazi u Puli, svaki dan u 5 sati ujutro.

Utorak, 3. listopada 1916.

„HRVATSKI LIST“ izlazi u nakladnoj tiskari JOS. KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza broj 1. Uredništvo se nalazi u Sisačkoj ulici broj 14. — Odgovorni urednik: JOSIP HAIN u Puli. Rukopisi se ne vraćaju. Ne uvažuju se anonimni dopisi. Nefrankirana pisma se ne primaju.

Pred novom bitkom u Dobrudži.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 2. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno bojište.

Fronta protiv Rumunjske: U odsjeku Oršova su naše čete istrgle neprijatelju nekoje visine. Zapadno Petroseny-a su osvojile brdo Oboraca. Rumunjske su protunavale bile odbijene. Na Velikoj Külküllö (Kokel) moradoše se naše prednje čete povući iz Szekely-Keresztura.

Fronta nadvojvode Karla: U Karpatima je boj stao. Jugoistočno Brzesanya se bije boj za posjed nekoliko komada jaraka.

Fronta bavarskog princa: Na cesti, što vodi iz Brody-a u Zloczow, su njemačke i austro-ugarske čete u protunavali natrag osvojile čitavo prekučer izgubljeno zemljište, te su tom prilikom zarobile 24 ruskih časnika i 2300 momaka te zaplijenile 11 strojnih pušaka. I na željezničkoj pruzi Brody-Lavov su ruske navale svrše te potpunim neuspjehom za neprijatelja. Izgubio je 200 momaka na zarobljenicima.

U Volinji je vojska Tersztyanskoga bila kroz čitavi lučeražnji dan pod najtežom topovskom vatrom. Otkad dokad je neprijatelj naperio svoje topove i protiv vlastitih jaraka, da svoju pješadiju natjera na juriš, što mu je ali samo mjestimice uspjelo. Te su pojedinačne provale bile vatrom obdite. Danas u jutro bacio je neprijatelj protiv položaja sjeveroistočno Swininchy-a jake kolone koje su protunavalama bile bačene natrag.

Talijansko bojište.

Neprijateljsko je topništvo razvilo protiv čitave primorske fronte živiju djelatnost. Osobito su žestoko bili opstrijeljavani naši položaji na kraškom zaravanku. U tom je odsjeku potrajala vatra i kroz noć.

Jugoistočno bojište.

Nema ništa važna.

Zamjenik poglavice generalnog stožera
pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 2. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Rupprechtova vojna skupina: Na bojištu sjeverno Somme opeta dan velike bitke. Englezi i Francuzi su na fronti širokoj preko 20 km. među Thiepvalom i Rancourtom nakon vanredno pojačane pripreme vatre prešli na navalu. Već sama naša dobro vođjena topovska vatrá više ih je puta krvavo odbila. Odjeljenja, koja su prodrla, podlegla su u ljutim bojevima iz bliza našoj nepokolebivoj pješadiji. Sjeverno Somme bijaše suzbita djelomična francuska navala. Bitka traje dalje te je još u punom tijeku. Južno Somme djelomice živahni topovski boj.

Prijestolonasljednikova fronta: Sjeverno Lesmensvila (Champagne) je njemačka ophodnja u uspjelom poduzeću zarobila 1 časnika i 38 momaka. Naš je zrakoplov napao vojničke nasade u Calaisu.

Istočno bojište.

Fronta bavarskog princa: Zapadno Lucka je bojna djelatnost porasla. Naša je zatvorna vatra u klici ugušila neprijateljske navale. Na tome nijesu ništa mijenjali ni pokušaji ruskog topništva, da pucajući na vlastite strijeljačke jarke, potjeraju naprijed vlastitu pješadiju. Kod Vojnina se razviše kratki bojevi iz bliza. Protunavala, što ju je vodio gen. poručnik Melor, dovela je do opetnog zauzeća položaja sjeverno Graberke, što su ga Rusi osvojili 30. rujna. Neprijatelj je ostavio u našim rukama preko 1500 zarobljenika. Njegovi pokušaji, da nas opeta baci natrag, izjalovile se baš tako, kaošto i njegove ponovne navale na obim stranama željeznice Brody-Lavov, gdje smo zarobili preko 200 momka.

Fronta nadvojvode Karla: Istočno Zlote Lipe se je nastavio boj oko djelova položaja, što su ih Rusi osvojili.

Sedmogradsko bojište.

Rumunji su stekli zemljišta na obim stranama Velikog Kokela. Kod Oršove i sjeverno iste su napadaji naših saveznika imali uspjeha. U gorju Haetzing (Hatszeg) su bile suzbite neprijateljske navale na obim stranama doline Streli (Sztrigy). Austro-ugarske su čete osvojile visinu Oborosa.

Balkansko bojište.

Mackensenova skupina: Južno Bukarešta su neprijateljske čete stupile na desni brijeg Dunava. Napadaji jugozapadno Topraisara bili su suzbiti.

Macedonsko bojište.

Traju bojevi za Kajmakčalan. Sjeverozapadno jezera Tahnios bila su napadnuta engleska odjeljenja, koja su prodrla na istočni brijeg Strume.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

Bugarski ratni izvještaj.

Sofija, 1. (D. u.) Služb. izvještaj. Glavni stan javlja:

Macedonska fronta.

Zapadno i istočno Florine je naša pješadija odbila neprijateljske napadaje. Za posjed visine Kajmakčalana vrše se ljuti bojevi. U dolini Moglenice živahna topovska paljba. Potpunoma su se izjalovili neprijateljski napadaji protiv visine Boljitlà. Na fronti Strume živahna topovska vatra, pod čijom su zaštitom prodirali mnogi neprijateljski bataljuni. Naša ih je topovska vatra zadržala. Boj jos traje. Na Egejskoj obali je više neprijateljskih ratnih ladja žestoko opstrijeljavalo visine sjeverno Orfano. Selo Lungor bijaše opstrijeljavanjem zapaljeno i uništeno.

Rumunjska fronta.

Položaj je nepromijenjen. U okolici Kurtbunara smo oborili neprijateljski zrakoplov. Oba su letioca zdrava.

Sofija, 2. (D. u.) Generalni stožer javlja:

Macedonska fronta.

Od jezera Prespa do visine 1944 južno Hajmakčalana živahna topovska djelatnost bez pješadijskih poduzeća. Uslijed žestoke topovske vatre naperene protiv vrhunca Kajmakčalana i visine 2368 te da se izbjegne suvišnim gubicima, povukoše se naše čete sa glavne položaje. U dolini Moglenice žestoka, a u dolini Vardara slaba topovska vatra. Na podnožju Belasice planine, blizu kolodvora Paroy, po nat povoljni bojevi patrula. Na fronti Strume uspjelo je neprijatelju te je za vatre slične onoj zaposjeo selo Karadžaköj, Jeniköj i Nevoljen. Protunavalama potjerasmo neprijatelja iz posljednjih dvaju sela, te ga bacismo sve do njegovih prijašnjih položaja. Kod Karadžaköja traje boj dalje. Neprijatelsko je brodovlje bezuspješno opstrijeljavalo na Egejskoj obali visine sjeverno Orfana.

Rumunjska fronta.

Kod Rahova na Dunavu je neprijatelj prevezao više bataljuna na naš brijeg. Bile su poduzete mjere, da se neprijatelja potjera. U Dobrudži su dvije ruske divizije dvaputa kušale, da napreduju protiv naših četa na crti Bešane-Amzača-Topraizar ali ih je naša topnička i pješačka vatra prisilila na uzmak. Na Crnogorskoj obali vlada mir.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 1. (D. u.) Glavni stan javlja:

Kaukaska fronta.

Na desnom krilu bio je okrunjen uspjehom nenadani napadaj, što su ga naša izviđnička odjeljenja poduzela protiv neprijateljskog tabora. Na lijevom su krilu odbile naše izviđničke patrule premočne neprijateljske čete, koje su se približale.

Na ostalim frontama nema važnih događaja.

Brzojavi.

Navala njemačkih zrakoplova na Englesku.

Berlin, 2. (D. u.) Služb. U noći na 2. t mj. je više mornaričkih zrakoplova uspješno bacalo bombe na London i na industrijske nasade na Humberu. Usprkos žestokog opstrijeljavanja plamenim granatama i usprkos navale ljetala povratiše se neoštećeni svi osim jednoga koji je, kako su drugi zrakoplovi opazili, bio od vatre obrambenih baterija zapaljen te se je nad Londonom surovratio.

Artantina nota Grčkoj.

Lugano, 1. t. mj. (D. u.) Atenske vijesti agencije Stefani javljaju, da je poglavica gen. stožera Moskopulos dobio 48dnevni dopust te da će ga kao poglavicu gen. stožera nadomjestiti general Sartrois.

Prema „Giornale d'Italia“ su zastupnici antantinih vlasti predali dne 1. t. mj. grčkoj vladi notu, uslijed koje prora Grčka da odmah bira, da li hoće otpustiti vojsku ili stupiti u rat protiv Bugarske.

Promjena u ruskom ministarstvu.

Petrograd, 1. (D. u.) Carska naredba objavljuje imenovanje plemičkog maršala pokrajine Simbirska, Protopova, unutrašnjim ministrom mjesto Hvostova, čiji je odstup bio odobren.

Razgovor sa Gerardom.

Kopenhagen, 1. Suradnik lista „Politiken“ je prije odiska poslanika Gerarda u New-Yorka imao razgovor sa neimenovanom ličnošću, koja stoji blizu Gerarda, Gerard je izjavio, da je se sa Wilsonom posavjetovati o vanredno važnom pitanju, po svoj prilici o pitanju eventualnog novog njemačkog podmorničkog rata. Bez nužnih uzroka ne bi Gerard sada bio ostavio Berlina. Ako ne bude Wilson opeta izabran predsjednikom, morat će se računati Gerardovim odstupom.

Ministarska kriza u Rusiji.

Kopenhagen, 1. „Večernje Vremja“ piše kao o gotovoj činjenici, da je Štürmer odstupio. Njegov će naslijednik kao ministarski predsjednik biti Kokovzov, koji će preuzeti mjesto vanjskog ministra poslanik u Rimu, Giers, koji da je došao k caru u glavni stan. Štürmer će naskoro otputovati u inozemstvo. Kako mnogi listovi javljaju, ne će on otići u Rim, već u Madrid. „Riječ“ veli, da se u krugovima, koji stoje blizu Štürmera, izjavlja, e se je već prije nego li je preuzeo ministarstvo vanjskoh posala mislilo, da će se dati imenovati poslanikom u Madridu. I Štürmer je ovih dana otišao u glavni stan.

Turski vanjski ministar kod njemačkog cara.

Berlin, 2. (D. u.) „Lokalanzeiger“ javlja, da je tu boravečí turski vanjski ministar Hali bei bio pozvan caru u glavni stan.

Iz Grčke.

Kopenhagen, 1. Prema nekoj vijesti iz Petrograda, primili su ondješnji diplomatski krugovi iz Atene vijest, da je novo ministarstvo izjavilo, e je pripravno zadovoljiti antantinim zahtijevima te navijestiti Bugarskoj rat. Kralj boravi u Ateni te je imao duga viječanja sa ministarskim predsjednikom.

London, 1. (D. u.) „Daily Telegraph“ javlja iz Kaneje, da se je i otok Tenedos priključio buntovnicima. Oružani su se krećani povratili svojim kućama. Na cijelo je Kreti uspostavljen mir.

Atena, 2. (D. u.) Reuter javlja: Vojni i mornarički ministar poduzeše stroge mjere, e bi zapriječili, da se časnici pridruže buntovnicima. Trojica je pom. kapetana bilo uapšeno.

Bern, 2. (D. u.) Suradnik „Petit Journala“ javlja iz Atena, da se je kralj Kostantin nahladio, što je liječnike nekolико uznemirilo. Sasvim tim drži kralj neprestana vijećanja sa ministrima i časnicima gen. stožera.

Antanta i Grčka.

Atene, 30. rujna. (D. u.) Reuter javlja: Vlada još nije na čistu glede antantinih namjera te će po svoj prilici u ponedjeljak odstupiti. Čini se, da je antanta odlučila, da ne izvrši nikakvog pritiska na Grčku, te da je ne će diktirati nikakve politike. Neka Grčkoj bude dozvoljeno, da sama odlučuje svojom sudbinom.

Venizelos i Italija

Lugano, 1. Venizelos je na prijašnjeg ministra Ritti-ja upravio pismo, u kojem se on označuje strim i poštenim prijateljem Italije i čuđevažno hvali Italiju radi njezinih pobjeda. Način pisanja novinstva, koje je do sada napadalo Veniz-losa, se je preko noći promijenilo te sada listovi zasiguravaju Grčku, da misli sada Italija velikodušno zaboraviti na prijašnje nesuglasice.

Naredba grčke provizorne vlade.

London, 2 (D. u.) „Daily Telegraph“ javlja iz Atena, da je provizorna vlada izdala naredbu, kojom se iz formule zakletve za činovnike i vojničke osobe crta kraljevo ime, a na njegovo se mjesto postavlja „provizorna vlada“.

Grčki pričuvnici uz kralja.

Atene, 2. (D. u.) Reuter javlja: U Naupliji i drugim mjestima su udružena pričuvnika izazvala nemire te su zaključila, da se u slučaju mobilizacije pridruže kralju, dotično, da će uskratiti vojničku službu.

Razni brzojavi.

Inomost, 2. (D. u.) Umro je pokrajinski glavar Kathrein.

Neprijateljski ratni izvještaji.

Rusija.

Petrograd, 1. listopada. Služb. izvj.

Zapadna fronta: U predjelu južno Rige je naše topništvo oborilo jedno njemačko ljetalo, koje je palo u neprijateljske linije. U području željezničke pruge Brody-Krasne i dalje juđno bija se trajni bojevi. Naše su čete tijekom bojeva prodrle naprijed. Neprijatelj se tvrdokorno opire. Tu smo zarobili 59 časnika i 1928 momaka. Odigraše se jo nas sretni bojevi južno Brzezanya, na rijeci Ceniovki i u visinskom predjelu na desnom brijegu Zlote Lipe. Južno Berzezany-a, gdje su naše čete u smionom podhvatu zauzele dio neprijateljskih položaja, zarobismo 112 časnika, 2268 momaka te zaplijenismo više strojnih pušaka. Našom smo vatrom odbili sve neprijateljske močne navale. U istom je predjelu junački naš letioc, kapetan Šikov, zametnuo zračni boj sa jednim njemačkim „Albatrosom“ te ga prisilio, de se spusti u području njemačkih položaja.

Engleska.

London, 29. rujna popodne: Noć je prošla na velikom dijelu fronte mirno. Neprijatelj je žestoko bombardovao naše položaje, koje smo zauzeli sjeverno od Thiepvala. Došlo je do bojeva s ručnim bombama, u kojima je neprijatelj osobito žestoko sudjelovao. U rano jutro osvojili smo dobro utvrđen majur, 500 jarda jugozapadno od Le Sarda. Jugoistočno od Bapaume opazise naši aeroplani veliku eksploziju, kao da je skladište municije dignuto u zrak. Dim se je dizao u visinu do 9000 stopa.

29. rujna na večer: Uslijed silne kiše vladala je danas na našem desnom krilu i u centrumu osim isprekidane topovske vatre malena djelatnost. Uznapredovali smo nekoliko istočno Lesboeufsa, gdje smo zaposjeli 500 jarda neprijateljskih jaraka. U predjelu Thiepvala ljuti bojevi za posjed opkopa „Stuff“. Osvojili smo važan dio takozvanog hessenskog jarka. Uslijed protunavale prisiljeni na uzmak, ali sa kašnje opeta osvojili zemljište. Za posljednjih 24 sata zarobismo 7 časnika i 521 momka. Usprkos lošeg vremena su naša ljetala napali neprijateljska položajna. Juđer su neprijateljska ljetala živo krčarila iza vlastitih linija, ali se nijesu odlučila na navalu. Jedno je neprijateljsko ljetalo bilo uništeno, a jedno se naše povratilo.

Francuska.

29. t. mj. poslje podne. Na fronti Somme su među Fregiecourtom i Norvalom imali Francuzi novih uspjeha. Sjeverno i juđno rijeke sad slabiji sad jači topovski boj. — Zračni bojevi: Ljetalo tipa Fokker, što ga je 28. t. mj. napao francuski ljetalac, palo je sjeverno Reimsa na zemlju te se razmrskalo. Drugo jedno ljetalo, što je ozbiljno bilo oštećeno, spustilo se je nagle u njemačke linije.

Najzanimivija država južne Amerike.

Paraguay je bez dvojbe najzanimivija juđnoamerička država te se u mnogočem razlikuje od svojih susjeda. Ni mnogobrojni naseljenci raznih narodnosti, koji tamo žive, nijesu uzmogli da podadu Paraguayu svoje obilježje po primjeru drugih zemalja. Žiteljstvo se čvrsto drži svojih starih starih običaja te tuđjinca ne gleda baš najljepšim okom.

Privatnog zemljišta imade vrlo malo, većina zemlje pripada vladi, koja svakome dozvoljava, da se naseli gdje mu drago. Nakon ispunjenja stanovitih dužnosti obeća vlada svakome naseljeniku na dar komad zemljišta; i tako se seli svatko kamo ga volja i gdje mu se svidja. Pravi Paraguanac je već od naravi lijen. Obično si sagradi iz ilovače kolibu, obrađuje samo toliko zemljišta, koliko mu je za život baš neophodno potrebito, a katkada drži i par krava. Inače nema nikakva poduzetna duha; no nije ni čudo, kad su revolucije na dnevnom redu.

Vojnička služba se tamo smatra pravom kaznom. U Paraguayu se najme ne kažnjava tamnicom, već vojničkom službom. Stoga se desi, da nojedinac mora i 10 godina služiti pod zastavom. Paraguay je najme poput Engleske prije rata, jedna od onih zemalja individualne slobode Buduć stanovništvo nastoji da iz spomenutih razloga, osobito u revolucijonarno doba, izbjegne vojničkoj službi, čine vojnika povjerenstva u zemlji često hajku za takvim puzavcima. Upravo je nevjerojatno, kako brzo dozna seljak za dolazak takvog povjerenstva i kuće netragom. Desta da ensusjed preko plota dovikne: „povjerenstvo“ i već iščezne poput zmije u prašumu, dok ne mine pogibelj, Povjerenstvo uopće ni ne kuša da koga lovi u tim ogromnim i zaraslim šumama, buduć je to zbog pomanjkanja puteva sasma nemoguće.

Paraguay nema skoro nikakovih cesta, a mostova još manje. Zemljom prolazi samo jedna željeznička pruga, no i ta se nalazi u engleskim rukama, te zahtijeva za teretni i osobni promet cijene, kojih ni živa duša ne može da smogne. Ni sa sudstvom ne stoji najbolje; vedrom sudaca nema, barem kako se čini, niti pravog pojma, kako da sudi, Parnicu može recimo samo onaj da vodi, tko posjeduje debelu novčarku, ali i onda samo uz pretpostavku, da može cijele godine trajati te je konačno i izgubiti.

Zemlja je prebogata divljim voćem, koje služi skoro glavnom hranom sjedioca. Meso nema skoro nikakve vrijednosti. U svoje vrijeme plaćalo se kilogram mesa po 20—30 filira, što si je mogao priuštiti dapače i najveći siromah. Osim toga obiluje zemlja obilatim lovom. Tu dakako netreba lovačke dozvole, pa nema ni lovačkih okružja, već je svve zajedničko dobro i prema tome svakome na raspolaganje. Dobar lovac ima baš izvrstnu prigodu. Osim mnogobrojnih tustih papiga ima tude dosta divljih svinja, patka, dva krat većih djetela nego kod nas, ribe, na koju se iz puške puca. Imade i opica, al njihovo meso je tekar dobro za jelo, ako se ga 48 sati prije svari. Paraguayske prašume obiluju i divljom zvjeradi, kao divljom mačkom, leopardom, tigrom i tapirom; no tko hoće ići i na taj lov, mora da je oboružan dobrom puškom i da si uzme za pratioca izvrsnog strijelca indijanca.

Narodni običaju nijesu baš najstrožiji. Tamo vlada najme čudnovat običaj, koga i sama vlada dozvoljava, da svaki živi u divljem braku, te da ni imučnijo susjed ne vidi u tome nikakva zla, Stoga nema gotovo nigdje momka iznad 18 godina, koji ne bi živio u zajednici sa jednom priležnicom tako zvanom „campaniera“. On živi sa svojom družicom poput muža i žene, pa se je dotle čuje kao supruga. Kad mu dosadi, može da je jednokratno otpusti. Večinom joj dade sobom par krava il joj sagradi kolibicu za nju i za njezinu djecu. Djeca idu najme s majkom, te nemaju kašnje nikakva prava na očevu baštinu. Inače su paraguayske djevojke večinom lijepe i vitke cure te nemaju velikih zahtjeva.

Narodna nošnja je sasma jednostavna. Muškarci su gotovo svi vrsni jahači, te nose šarene hlače, šarenu košulju i veliki slamnati šešir. Osim toga se pašu pojasom, čiji urez i širina služe običnom mjerilom imućevnosti. Tok se najme imućan mučkarac paše vrlo širokim pasom, veže se spromah često običnim konopcem. Za pasom straga ili sa Zlijeve strane nose veliki nož, a sa desne gotovo nefaljeno samokres. Žene nese kosu visokim španjolskim češljem, često nose dugačke naušnice, a na rukama zlatno prstenje osebujne forme I one se nose jednostavno, običnu suknju iz žive boje sa košuljom poput bluze te ako večinom bosonoge; najgori pako utisak pobuđuje u svakom došljaku, što baš žene ponajviše pati.

Što se mimogred tiče povijesti Paraguaya to se je isti tekar 1810. nakon protjeranja isusovaca i dugačkih borba poput ostalih susjeda oslobodio španjolskog gospodstva. Pod predsjednikom Lopezom I. postade najbogatijom državom južne Amerike sa željeznicom, parobrodarskim društvima, arsenalima i ljevaonicama željeza. Osim toga je raspolagao vojskom od 50 tisuća izvježbanih momaka i 10 ratnih brodova. To je ponukalo njegovog sina, da se nametne gospodarom i svojih većih susjeda Brazilije, Argentinje i Urugaya. To izazva skoro ogoljivi rat tod 1864. 1870.) sa spomenutim državama, koji nas zbog svoje dugotrajnosti i grozota i nehotice potsjeća na sličnost današnjeg rata.

Uza svu požrtvovnost pučanstva, nakon što su i žene i djeca potjerani bili u vojništvo, morade Lopez nakon prvih uspjeha podleći deseterostrukoj premoći svojih neprijatelja, izgubivši ne samo čitavu vojsku i mornaricu, već morade svoju smjelost i vlastitom glavom platiti.

Time bi zemlja posve poharana i uništena, a od milijun i po žiteljа, vrlo malo naseljenih Španjoleca, mjestica i civiliziranih Indijanaca i njeđo Nijemaca i Francuza, preostade samo 230 hiljada đuša večinom žena, djece, staraca i osakaćenika.

R. R.

Domaće Vijesti.

Prigodom imendana Njeg. Veličanstva odigrat će se u crkvi Srca Isusova na Clivo Gianuario u 8 sati u jutro sljedeći komadi: 1. Schweitzer: Misa andjela zaštitnika za mješoviti zbor; 2. Graduale: Schubert F., Ave Maria (Orest Dobrilla); 3. Ofertorium: Händel, „Largo“ za violoncello i orgulje (Ego Rodinis); 4. Te Deum, „Ambrozijski hvalospjev“ (unisono-zbor); 5. Carevka za četveroglasni zbor. Glazbu uredio mons. Martinuz.

Novo imenovanje mjesta u Istri. Dodatno već priopćenom novom imenovanju krajeva u Istri, donaša lučeražnja dnevna zapovijed lučkog zapovjedništva, da se odsad napriđed ima pisati „Luzi na moru“, mjesto „Lisignanmoro“ (carska

šumica u blizini Štinjana), te „Zagorjana" mjesto „Saccorgiana" (poznato kupalište kraj Pule).

Kazalište. U gradskom kazalištu davat će se u srijedu 4. o. mj. po prvi put Gounodovu operu „Faust". Za prvi predstavu je kazalište rasprodano. Repriza će biti u sobutu 7. o. mj.

Listovni promet s inozemstvom. Kako je poznato, listovi za inozemstvo podvrženi su sada vojničkom nadzoru. Stoji dakle u interesu otpošiljatelja, da se u svom listovnom prometu sa inozemstvom drže takvih ograničenja, koja olakočuju vojničko pregledanje. U tom se pogledu otpošiljateljima toplo preporuča, da se drže slijedećih temeljnih pravila:

Sadržaj lista neka ne prestiže najviše dvije stranice arka, oblik u četvrtini. Preporuča se, da se obavijesti napišu na bijelom ili barem svijetlom papiru i jasno čitljivim pismom. Jasnoćvoma trpi, ako crte stoje u malenoj udaljenosti, jedna od druge ili ako su pojedine crte napisane poprijeko jedna poviše druge. Listovi neka ne sadržavaju priloga sa pisanim obavijestima. Preporuča se, da se rabe jedino omoti od proste karte ili robe te da se ne upotrebljavaju omoti podstavljeni svilenim papirom ili drugom tvari.

Posiovni listovi mogu da se protežu i na više od dvije stranice arka, te im se mogu priložiti računi, popisi cijena te slični prilozi poslovnog sadržaja.

Osobito se obraća pozornost na slijedeće odredbe: Ograničenje sadržaja na dvije stranice oblika u četvrtini; pisanje jasno čitljivim pismom; crte imadu biti dosta udaljene jedna od druge te ne smiju biti pisane jedna preko druge; uporaba običnih omota od papira ili tvari od podstave; zabrana prilaganja priloga sa pisanim obavijestima te iznimke dozvoljene za poslovne poslovne listove.

Ako listovi ne odgovaraju ovim zahtjevima, to mogu da nastupe zakašnjenja od više sedmica redi poteškoće kod cenzure. Uostalom bilo bi uopće shodno, da se listovni promet s inozemstvom ograniči na najmanju neophodno potrebitu mjeru, jer bi se u tom slučaju listovi mogli otpremati mnogo brže i redovitije.

Objava. Popis ureda vojne pošte, pripuštenih prometu privatnim paketima vojne pošte: 8, 9, 11, 19, 19 II, 20, 20 V, 24, 54, 38, 37, 39, 51, 54, 55, 64, 69, 76, 79, 80, 88, 95, 96, 98, 102, 110, 111, 113, 125, 128, 133, 137, 138, 140, 145, 146, 147, 148, 167, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 184, 185, 188, 202, 203, 207, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 226, 227, 231, 237, 239, 242, 250, 252, 253, 255, 258, 259, 267, 273, 274, 276, 277, 278, 282, 283, 284, 287, 288, 289, 291, 292, 294, 295, 302, 307, 315, 316, 319, 323, 324, 335, 339, 338, 340, 354, 364, 369, 372, 376, 377, 378, 385, 386, 389, 400, 400/II, 400/III, 444, 444/II, 444/III, 510, 511, 512, 513, 514, 517, 600, 601, 602, 605, 607, 608, 611, 612, 613, 515, 630. Privatni paketi vojne pošte pozivljeni su od sada unaprijed jedino za ureda vojne pošte dotično etapne pošt. ureda brojem navedene u gornjem popisu. Svi ostali uredi vojne pošte i etapni poštanski uredi brojem, koji nijesu navedeni u ovom popisu, zatvoreni su prometu privatnim paketima vojne pošte. Promet privatnim paketima vojne pošte za sve c. i k. etapne pošt. ureda sa oznakom mjesta u zaposjednutim prijedjelima Ruske-Poljske, Srbije, Crnegore i Albanije, izuzev etapne pošt. urede Mitrovica na Kosovom i Novipazar dozvoljen je i dalje pod postojećim uvjetima.

Naš prilog. Današnjoj nakladi prilaženo sa preporukom okružnicu „Dani darova" za: „C. k. austr. zakladu za vojničke udove i siročad", „Ratne nemoćnike" i „Društvo za suzbijanje sušice".

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed lučkog admiralata broj 276 od 2. rujna 1916.

Posadno nadzorstvo: Nadporučnik Seidl.

Lječničko nadzorstvo na N. V. b. „Bolona": Fregatni liječnik u pričuvi Dr. Mahoritsch.

Lječničko nadzorstvo u mornaričkej bolnici: Linijski liječnik u pričuvi Dr. Groyer.

Povratak srednjeeuropejskoga vremena u Puli.

Veleučeni gospodine uredniče! Neprilike, koje sam Vam jučer „povjerljivo" saopćio i u kipe je zapao naš prijatelj Lovro radi toga, što je zaboravio bio udesiti svoj sat premu srednjeeuropejskom vremenu, nijesu zadesile uostalom samo njega, nego i mnogo, vecma mnogo drugih zaboravnih ljudi. Medjutim ne ću da Vam dosadjujem, ne ću da spominjem, kako sam sastao arzenalskoga majstora, gdje juri, kao da ga vile gone, jer je njegov sat pokazivao već sedam i četvrt, a morao bi da bude točno u sedam sati u radionu, gdje će ga u to doba prema jučerašnjem dogovoru očekivati poslovodja. Jadnik nije imao vremena ni da zajutarkuje, — a kad tamo, došao je kud i kamo prerano. Ne ću da spominjem ono, koji su nestrpljivo čekali pred trifikama na jutarnje novine, jer da će tobože biti odmah sedam sati, i bijesno psovali prodavačice. Isto tako ću samo spomenuti, kako je naš prijatelj sav očajan šetao u osam sati (po njegovom satu dakako) iščekujući svoju Alicu, s kojom je u to doba urekao bio običajni sastanak. Tko zna što bi bilo s njegovim jadnim zaljubljenim srcem, da ga nijesam ja utjesio i uputio, e je sad zaista tek sedam, onih „pravih" sedam sati izjutra. Za kanceliste Vencla i Mukija navest ću tek toliko, da su u zajedničkom stanu očekivali jedan sat u noći, kad će po propisu probuditi svoje ukućane u uranu na dvanaest. Očekivali su uz vino, kavu, čaj i grog, te kasnino iza ponoći obojica kod stola čvrsto — usnuli i spavali ujutro do devete. Moja je gazdarica, udesujući zidni sat, pala sa stolice i povukla sa sobom sat, koji se je dakako razbio. I tako dalje. No svakako držim za svoju dužnost, da Vam ukratko ispričam, što se je dogodilo Mati. Vi ga dobro poznajete i znadete, da je silno zaboravljiv i da redovito kasno dolazi kući od prijatelja Vicka, koji ima tako izvrsnu kapljicu. Njegova je dvorkinja, poznavajući ga dobro, već u večer udesila uru budilica za jedan sat natrag, a to je isto (začudo) bome učinio i Marko, kad je oko ponoći dogalamio kući. Sjutradan se probudi, pogleda na budilicu, — njegov je džepni sat bio na popravku — a kad tamo, tek šest, dok on treba istom u osam da bude u uredu. Hu, kolikog li veselja, kad mute još sat i po spavati! A bio je tako potreban sna! A posljedica? Zakasnio je za čitav jedan sat u ured i primio od glavara a ma ljudski pod nos. Jadni Mate, žrtva srednjeeuropejsog vremena! Moram da svršim, jer vidim, da se već mrgodite. Najbolje je ovo jutro došlo onima, koji su po komandi morali ustajati, jer su spavali čitav jedan sat više, što je mnogo, vrlo mnogo, pa vele, e ne bi bilo na odmet, da se više puta ovakova šta zbude.

Razne Vijesti.

Japan i antanta. „Giornale d'Italia" saobćuje razgovor s japanskim poslanikom u Rimu koji je izjavio: Sav se Japan pretvorio u golemu tvornicu streljiva. Produkcija sve više raste, tako da su se morale zaposliti i žene. Japan je neprekidno u rainoj spremi, da se uzmogne odupreti svim podhvatima središnjih vlasti. U posljednje su se vrieme znatno poboljšale transportne prilike za rusku municiju. Transporti traju iz Japana preko Vladivostoka do Petrograda 12 dana. Na sibirskoj zeljeznici kreće jedan vlak za drugim. Radi velike su daljine nesvladive poteškoće, koje stoje na putu tome, da pošalju japanske čete u Evropu. Poklisar misli, da će poslije rata biti japansko tržište sasvim zatvoreno Njemačkoj, a isto se može kazati i za Kitaj.

Guttenbergov grob. Eltwille kod Mainza, vrlo je važan za prvi razvoj knjigotiskarstva. U tom je gradiću uredio 1462. Guttenberg svoju tiskaru iza požara one u Mainzu, ondje je i umro. Sad su pak Guttenbergovi iztraživači Schorbach i Schenk ustanovili, da je obretnik tiskarstva u Eltwille-u i sahranjen u crkvi franjevačkog samostana u Mainzu, čemu je bila mjerodavna izjava njegovog rodjaka Gelthusa i frankfurtskog patricija Ivana Glasburga, koji je potonji navodno vidio u samostanskoj crkvi u dvorezu izradjen lik Guttenbergov. Schorbach i Schenk dokazali su sada na osnovu kritičkog proučavanja i iztraživanja, da je Gutenberg pod starost posve oslijepio i povukao se u zaborav i siromaštvo. Ubog je umro, pa nije ostavština bila tolika, da ga mrtvog prevezu u Mainz, već su ga sahranili u grobnici zapne crkve u Eltwille-u.

Ekskraljica Natalija — bolničarka. Francezki je novinar Jean Bonnefon odkrio boravište srbske ekskraljice Natalije, koju je javnost već gotovo pokopala. Liepa ali nesretna žena, kraljica Natalija, supruga i majka zadnjih dvaju srbskih kraljeva iz kuće Obrenovića, boravi sa svojom sestrom princesom Ghika u villi izmedju Biaritza i Španjolske obale. Oko ville zapriječena je šumica. U sobama su postavljeni kreveti, na kojima leže francezki ranjenici. Kupaona je preuredjena u sobu za prematanje. Štanovnici okolice, čini se, ništa ne znadu o vajnoj sudbini kraljičinoj, a i njezin visoki položaj nije im poznat. Ekskraljica Natalija ne zadovoljava se samo bolničarskim djelovanjem u svojoj villi, već pod krivim imenom posjećuje vojne bolnice i njeguje ranjenike. U večer se ne vraća u svoju villu već u skroman stan, što ga je iznajmila, te ondje prenoći bez ikakve pratnje, sobarice ili sobara. U jutro vrlo rano ustaje, te opet polazi u bolnice. Ekskraljica Natalija prešla je 12. travnja 1902. na rimokatoličku vjeru, te je — čini se — stupila u neki ženski red, kojemu je svrha njegovanje bolestnika.

Oklopnjača od godine 1530. Opšte je raspostranjeno pogrješno mišljenje, da su se oklopni ratni brodovi pojavili tek u novo doba, u toku XIX. stoljeća. Medjutim zna se, da je medju brodovima sline flote, koju je car Karlo V. 1530. spremio za svoj pohod protiv tiniskih gusara, bila i jedna oklopnjača. Ovaj su ratni brod bili sagradili viterzovi reda sv. Jovana u Nici. Oklop je bio, čudno za današnje prilike, sav od olova. Brod je imao trista ljudi posade, masu topova i bio je divno opremljen. Ovaj je brod nemalo doprineo povoljnom naročitu perkarnicu Zvao se „Santa Ana". Ovaj je brod ne malo doprineo povoljnom uspjehu kaznenog pohoda protivu gusara, koji se svršio zauzećem Tunisa. Veli se da ga je olovni oklop štitio od svake vrste tadanjeg vatrenog oružja. A danas bi mu srušio konce jedan od najmanjeg sistema brdskog topništva, dok bi iz džinovskih pomorskih topova jedan promašaj bio dovoljan, da ga silom vazdušnog priliska eksplozije pretvori u prah i pepeo.

Sablazna poradi obskrbljivanja ruske vojske. Posljedjih su mjeseci u opskrbi ruske vojske nastale tolike neprilike i potežkoće, da je vojna uprava sazvala kongres, koji se je održao u Petrogradu, a na kojem je izneseno zaključnjanje zloporaba, te se svršio s velikom sablazni. Zastupnik ministarstva za poljodjelstvo, Glinka, izjavio je po nalogu svog resorta, da se stotinu milijuna puda žita, što ga zahtjevaju vojni izaslanici nikako ne može sabrati u zemlji, jer bi tada sav narod ostao bez kruha. Zatim je Glinka predbacio vojnoj upravi, da je svoje pravo revizicije zlorabila za najprostije spekulacije. Barem 40 postotaka rekviriranog žita nije uportrebljeno za prehranu vojske, već je odpremljeno u hambare raznih banka da kasnije, kad ciene postignu nedosežnu visinu, opet pod vojničkim transportom osvane na tržišta. Glinkin je govor izazvao zaglušnu buku. Ministar poljodjelstva grof Bobrinski formalno je pobjegao s kongresa, a vojni su izaslanici izjavili, da sa Glinkom ne će više razpravljati. Glavni je stožer osim toga podnio caru protiv Glinke pritužbu, što je dignut sa svog mjesta. No time je nastala silna zapreka u akciji oko obskrbe vojske, jer je on bio jedini, koji je u te poslove bio upućen. Osim toga ne može se poduzeti razdioba nove žetve, jer još kongres nije ustanovio potrebu vojske. Da se situacija razjasni, sazvao je Štürmer posebno ministarsko vijeće, a po tom se je s grofom Bobrinskim uputio u glavni stan ratnom ministru Šuvajevu. Nakon vijećanja u glavnom stanu uvjerio je Štürmer, da je nemoguće bila kakva izdašna obskrba vojske i civilnog pučanstva. Protiv korupcije ruskih oblasti nemoćni su i vlastiti njihovi ministri.

Talijanski katolici o ratu. Ministar Meda, katolički član Boscilijevog ministarstva, izjavio je pred kraikim u Milanu, kako se je tekom rata uvjerio, da je bilo Italiji nužno upustiti se u rat. „Osservatore Romano", službeni organ Vatikana, primjećuje na to, da je Meda izrazio samo svoje osobno mnijenje, jer da katolici Italije moraju iskreno željeti, da neprijateljstva nestane, a nastupi mir na temelju s osjećajma bratske ljubavi i medjusobnog dobrohotenja, a Medov je govor daleko od takvih čustava i te odgovara činjenicama.

Legende o Brusilovu. „Ruskoje Slovo", koje u New-Yorku izlazi za američke Ruse, priopćuje članak, koji je pobudio, naravno u Americi, najveću senzaciju. Članak nosi naslov: „A tko je taj general Brusilov?" List piše: „O ruskom vojskovodji Brusilovu u tečaju su u Americi najrazličnije legende. Najzanimivija je svakako ta, koja tvrdi, da je general Brusilov identičan sa sirom Hektorom Mac Donaldom, koji je u godini 1903. napustio englesku vojnu službu. Ovaj Mac Donald, koji pripada engleskom visokom plemstvu, bio je svrjedobno u Ceylonu kao časnik detachiran, te je imao po engleskom shvaćanju vrlo nedoličnu aferu s jednom damom, ma da se ovakova šta dešava mladim ljudima u kolonijama, pak ni se obično ništa ne dogodi. Mac Donald medjutim je uzalud pokušavao sve, da se nakon povratka iz Ceylona rehabilitira u Engleskoj. Iza toga javile su se u pariškoj štampi vijesti, da se je Mac Donald ubio u Parizu. Njegova navodna udovica o istinu se i drugi put vjenčala. Medjutim Mac Donald nije bio mrtav, već je pod različitim imenima služio u različitim vojskama. Kod Port Artura vele, da je zapovijedao jednom japanskom divizijom. Kasnije je reorganizovao kitajsku vojsku. Konačno je stupio u rusku vojsku, gdje je dotjerao do vrhovnog vojnog zapovjednika. Jedna rodjakinja Donaldova, koja stanuje u 624 Westrest broj 207, imenom Taylor, veli, da je Mac Donald identičan sa generalom Brusilovom. To se u neku ruku objašnjava time, što od početka svjetskoga rata ruska štampa nije ništa znala o Brusilovu, koji je medjutim na razna pitanja uzvraćao, da je rodjen u Kavkazu i da je ondje služio kod konjaništva. Kako je djelovao za rata ruskoj-japanskog, to se nije mogło objasniti. Nekako je dotjerao do pobočnika kod pukovnika, kasnijeg ratnog ministra Suhomlinova, koji mu je predao zapovjedništvo na jugozapadnoj fronti. Pripovijeda se, da Brusilov ili Mac Donald u jednom dnevniku hoće da prikaže sve svoje pustolovne doživljaje.

Papinska palača u Avignonu — vojarna. Zbog sveobće mobilizacije i unovačenja najmladjih godišta ponestalo je u Francezkoj zgrada za ukonačivanje vojske, pa je ratno ministarstvo u tu svrhu upotriebilo i mnoge historijske zgrade. Medju ovima pretvorena je u vojarnu i papinska palača u Avignonu. Divna gradjevina, u kojoj su neke stolovali moćni pape: Clement V., Ivan XXII. i Benedikt XI. Sada su u njoj smješteni vojnici! No ratna uprava nije uzela u obzir ruševnost te palače, koja je nastala zbog nemarnosti u održavanju, pa se neki dan srušio svod dvorane i probio svod drugog sprata, kod čega je mnogo vojnika usmrćeno i ranjeno.

Manojlov uapšen. Nizozemski listovi priobćuju dopise iz Petrograda, u kojima se iznose potankosti o najnovijoj tamošnjoj sablazni: o uapšenju Manojlova, najglavnijeg suradnika lista „Novoje Vremja". Manojlov, urednik poliičkog diela lista, potpisivao se uviek šifron „Maska", a bio je jedan od najuplivnijih ljudi, osobni prijatelj i pouzdanik Štürmerov. Nekoć je bio član ruskog tajnog redarstva u Italiji i Francezkoj, te pouzdanik Izvolskoga, ruskoga poklisara u Parizu. Radi raznih prijavih afera morao je iztupiti iz sveze tajne policije, no čim je Štürmer imenovan ministrom-predsjednikom, uzpostavljen je Manojlov u službi i pridieljen njemu osobno. Sada je eto uapšen, a da se ne zna pravi razlog. Neki listovi drže, da je od neke velike petrogradske tvrdke iznudio 50.000 rubalja. Banka mu je taj novac izplatila, no u banknotama, od kojih je pobilježila serije i brojeve, te po tom podnesla ministarstvu prijavu. Poduzetom premetačinom nadjen je kod njega novac i zbog toga da je uapšen. Neki pak listovi tvrde, da je u policajnom položaju saznao za neke tajne stvari, te Štürmeru postao neugodan dapače pogiberjan, pa ga je baš sam Štürmer dao zatvoriti. „Riječ", organ ustavnih demokrata, javlja, da je Manojlov igrao veliku ulogu kod odstupa bivšeg ministra unutrašnjih posala Ivostova, te da je u svezi s važnim dogadjajima novije povijesti ruske carevine u kojoj se toliko spominje ime Rasputinovo.

KINO
Crvenog križa.
ULICA SERGIJA BROJ 34.
Danas novi raspored.
Muž u podrumu
detektivska priča u 4 čina sa Stuart Webbs.
Neprekidne predstave.
Ravnatelstvo si pridržaje pravo promijeniti raspored.
ULAZNINA: I. prostor K 1·— : II. prostor 40 fil.
Uči se može kod svake slike.

Šišićev „Pregled povijesti".

Prikazuje prof. B. Poparić u „Nar. Nov."

Prošlih je dana u izdanju „Matice Hrvatske" darovao neumorni istraživač prošlosti hrvatske, dr. Ferdo pl. Šišić, svome narodu jedno novo djelo, koje nosi naslov: „Pregled povijesti naroda hrvatskoga".

U doba, koje proživljujemo, a koje najviše posjeća na Apokalypsu, najmladjega Spasiteljeva apostola, vrlo je utješljivo, što smo dobili iz pera dr. Šišića knjigu, bez koje ne bi smjela da bude nijedna hrvatska obitelj, a da škole i nespominjem.

Kakogod sam odlučan neprijatelj svakomu laskarju, ne mogu da zatajim, da me je ova najnovija publikacija moga nekdašnjega druga iz sveučilišnih klupa veoma obradovala. S njom je naime dr. Šišić dokazao još jednom, da nije puki analitičar, koji znade samo vještački rezati trupla prošlosti, nego da je pravi historičar-umjetnik.

Ponavljam: historičar-umjetnik, jer historija, to jest pisanje historije, iako se mora ograničiti na same istinite činjenice, ipak je eminentno umjetnička rabota. Pogotovo je pak teška umjetnička rabota pisanje historije, namijenjene svim slojevima naroda, kao što je baš ovaj „Pregled". Jer ako ni u jednoj, pogotovo u ovakvoj historiji, ne smije biti ništa ishiđreno, ovakva historija valja da je nalik na dotjeranu dramu, ali bez iskakove fantastičke primjese.

Naglašujem, da je s ovim svojim djelom dr. Šišić još jednom opravdao glas hrvatskoga historičara; a naglašujem to stoga, jer se kod nas naslov historičara vrlo često upotrebljava. Mi smo Hrvati u mnogočem čudno pretjerani! Kod nas je već prešlo u kry nazivati „pjesnikom" svakoga stihotvorca, dobrotvorom „naroda" svakoga imućnika sa znatnijim prinosom u javne svrhe, pa tako smo navikli nazivati i „historičarom" svakoga kompilatora i sabiračа vijesti iz narodne naše prošlosti. Na taj način imamo „pjesnika", više od kakovog velikog naroda, dok se „dobrotvorima" ni broja ne zna, a nemamo možda nijedne humanitarne ni kulturne institucije, za koju bismo mogli reći, da uistinu cvate.

Kompilatori i sabirači historijskih vijesti i podataka ponajviše su zaslužni radnici na historijskoj nivi hrvatskoj; gdjekoji između njih znade izniieti prilično gradivo, lijepo poredano i pročeno siširoumnim refleksijama, koje mogu da budu u skladu s istinom i sa zdravim razumom, ali ipak oni još nisu za to i historičari, jer nisu — umjetnici.

Historičarska je umjetnost preteška, za nju treba velike spreme, golema rada, pregaranja i prirodnoga dara. A s obzirom na sve te zahtjeve ne može se poreći, da pisanje historije spada medju najteže napore ljudskoga uma, i baš s toga razloga ni veliki narodi nemaju mnogo pravih historičara, a manji, kao što je prirodno, mogu ih imati tek nekoliciu, često jedinoga ili dvojicu, u gdjekojem razdoblju i nijednoga.

Ova najnovija publikacija dra. Šišića ostavlja utisak dotjeranoga artističkoga djela, i u pojedinostima i u cjelini. U pojedinostima, jer rješava više dosele neriješenih ili pripjernnih pitanja u prošlosti hrvatskoj; a u cjelini, jer kad čovjek tu knjigu s razumijevanjem pročita, izvije mu se iz duše značajan uzdah, posljedica možda učinka, nalik na onaj, što osjećamo, pošto smo pozorno pratili izvadjanje klasične jedne drame. Taj utisak, što sam osjetio kad sam knjigu pročitao, bit će istovjetan kod svake hrvatske duše, pa stoga ne treba da ga ovdje potanko razlažem.

Ako sam rekao, da je ovo djelo dra. Šišića dotjerano, nisam još ustvrdio, da je savršeno. Savršena ljudskoga proizvoda nema, a ne može ni da ga bude. Može nam se dogoditi, nešto na prvi mah pričinit savršenim, ali ipak ima li se malo dublje, onoga prvoga utiska nestaje. Ako se ne nadje nikakove pogreške, naći će se barem koji „madež", za koji se ne može uvijek tvrditi ni samomu auktoru, jer može biti pod dojmovnih struja, programa, konvencijenja, upliva, prema kojima je čovjek više puta pasivan, nemočan. Po koji takav „madež", i koja mala „stonatura", naći će se i u ovom najnovijem djelu dra. Šišića; ali, jer ima ljudi, kojima se i „madeži" svidjaju, dok „stonatura" ne može svako uho ni da primjeti, ne ću da dodam, da su i ti „madeži" i te „stonature" tako rijetke, da i ne kvare, kamo li da bi nagrdile cjelinu. A jer se domišljam, da je ovaj „Pregled" samo oblati „poskupac" velike „Povijesti naroda hrvatskoga" iz pera Šišićeva, koju nam je „Matica hrvatska" već najavila, uvjeren sam, da će auktor u tom monumentalnom, za naše orilike, djelu, brižno „ispaliti" i gdjekoji takav „madež", i ispraviti gdjekoji takvu „stonaturu".

Inače ova knjiga potpuno zadovoljava i stručnjaka i otačbenika hrvatskoga, jer je doista od početka do kraja na neobičnoj znanstvenoj i umjetničkoj visini. I baš stoga, kad sam je pročitao, i kad sam ovih dana prolistao dosadne publikacije naše akademije, — ne mogu da prešutim! — sjetio sam se „seicenta" u talijanskoj književnosti. Doista, naši današnji brojni i revni radnici na polju znanstvenom, — u prvom redu na historijskom — baš onako „spasavaju" sa vremenu hrvatsku knjigu, kao što su — si licet parva etc. — Galilei, Torricelli i Viviani „spasavali" talijansku u „seicentu". Jest, da ne osvijetli na mahove hrvatsko nebo po koja znanstvena publikacija, stajalo bi s našom „knjigom" dosta zlo!

Ali drugi opet kažu, da jednih književnih prilika, kad se šuplijina misli i duševno siromaštvo prekriva tobožnjom dotjeranošću vanjštine, — kod nas i nekakvim „narodnim" tobože ličilom, kojiput smiješnom nadutošću, a nerijetko i frivolnošću — kažu dakle, da je takvih prilika bivalo i biva i kod ostalih naroda, ne samo modernih, nego čak i kod Grka i Rimljana; pa ako je tako, tješimo se i čekajmo zoru osviještenja književnoga, kad i kod nas lijepa knjiga bude odgovarala prilikama i potrebama Hrvatske.

Tko može i hoće, neka se dakle tješi, a ja ću nadoveźujući na ono, što sam čas prije natuknuo o našim vrijednim radnicima na polju znanstvene knjige, dodati, da je doista vrlo utješljiv pojav, što se je ovo zadnjih godina svojski pregnulo oko pikuljivanja gradje za proučavanje prošlosti naroda hrvatskoga. Taj rad raste u takvim dimenzijama, da bi nam mogao zavidjeti i po koji veći narod, dok — što se tiče solidnosti takova rada — ostavljamo gdjekoji veći narod daleko za sobom. A i u tom radu prednjači opet dr. Šišić, koji nam je u razmaku od ne pune dvije godine dana darovao svoj dotjerani voluminozni „Priručnik izvora hrvatske historije", i drugu knjigu, također voluminozniu, „Hrvatskih saborskih spisa". I ja bih, s obzirom na česte njegove publikacije, nazvao dra. Šišića hrvatskim Cesarom Cantù, da je taj talijanski historičar imao toliko spreme, koliko samostalnosti u proučavanju, koliko svega toga na pretek ima naš dr. Šišić.

(Konac sliedi.)